

KALATIESTRATEGIA

– Kohti luonnollista elinkiertoa

Esipuhe

Kansallisen kalatiestrategian lähtökohtana on vahvistaa uhanalaisia ja vaarantuneita vaelluskalakantoja. Vaelluskalakannat eivät pitkällä aikavälillä säily elinvoimaisina ilman luontaista lisääntymiskiertoa. Resurssien ohjaaminen kalakantojen luonnonlisääntymistä edistäviin toimenpiteisiin edistää luonnon ja vaelluskalakantojemme monimuotoisuuden säilyttämistä.

Kalatiestrategia valmisteltiin laajapohjaisen kehittämisryhmän toimesta maa- ja metsätalousministeriön johdolla ja hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätökseksi 8.3.2012. Strategian tarkoitus on ohjata kalateiden rakentamista vesienhoidon kolmella ensimmäisellä suunnitelmakaudella 2020-luvun lopulle saakka.

Maa- ja metsätalousministeriö

KALATIESTRATEGIA

– Kohti luonnollista elinkiertoa

Maa- ja metsätalousministeriö, elokuu 2014

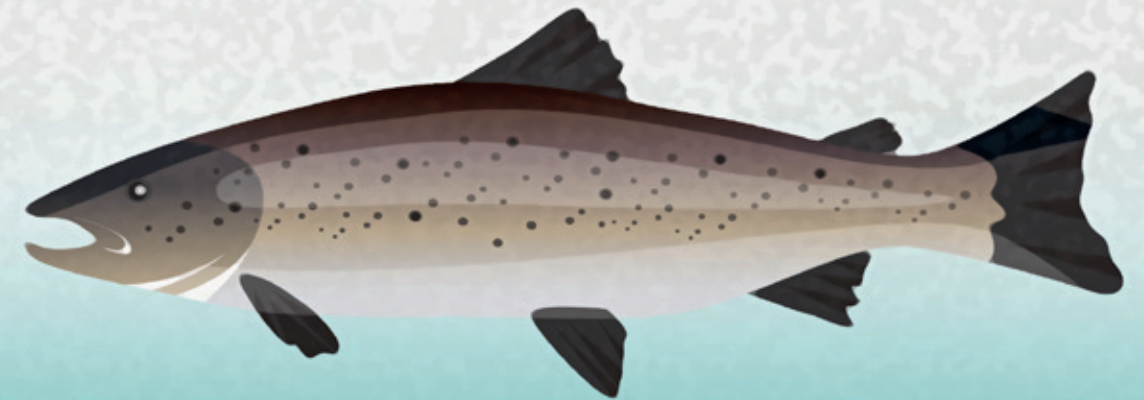
Teksti: Pauliina Louhi

Taitto ja kuvitus: Minna Paananen

Paino:

Sisältö

Strategian tavoitteet	4
Hankkeet priorisoidaan ja arvioidaan monipuolisesti	5
Lisätään yhteistyötä ja järjestetään rahoitusta	6
Suunnataan velvoitehoito tukemaan luontaista elinkiertoa	7
Kehitetään vesistöjen säännöstelykäytäntöjä	7
Varmistetaan emokalojen määrä kalastuksen säätelyllä	8
Lisätään tutkimusta ja seurantaa	9
Sitoudutaan tarvittaviin tukitoimenpiteisiin	10
Lähtökohdat ja tarpeet kalatien rakentamiselle	11

Strategian tavoitteet

Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Lisäksi strategian tavoitteena on saada kalateiden rakentamiseen johdonmukainen, kustannustehokas ja osallistava lähestymistapa sekä lisätä viranomaistoiminnan vaikuttavuutta ja läpinäkyvyyttä.

Strategialla halutaan myös selkiyttää kalateiden tarpeen arviointiin ja kohteiden valintaan liittyviä kysymyksiä, tukea ja parantaa yhteistoimintaa hankkeiden edistämiseksi sekä edistää vaelluskalojen elvyttämiseen liittyviä muita tukitoimenpiteitä osana kalatieratkaisuja.

VISIO

Elinvoimaiset vaelluskalakannat mahdollistavat monimuotoisuuden säilymisen ja kestäväen kalastuksen.

TOIMINTA-AJATUS

Painotetaan kalojen luontaisen lisääntymiskierron tukemista ja palauttamista istutuksien sijaan.

KALATIESTRATEGIA

PÄÄMÄÄRÄ 1

Vahvistetaan uhanalaiset vaelluskalakannat elinvoimaisiksi ja lisätään siten luonnon monimuotoisuutta.

PÄÄMÄÄRÄ 2

Saadaan aikaan myönteisiä sosioekonomisia vaikutuksia ja parannetaan mahdollisuuksia kestäväen kalastukseen.

Hankkeet priorisoidaan ja arvioidaan monipuolisesti

Kalatiehankkeiden suunnitteluun ja toteuttamiseen tarvitaan monipuolista osaamista ja huomattavia resursseja. Näitä rajallisia voimavaroja on kohdennettava kokonaisuuden kannalta hyödyllisimpiin kohteisiin.

Kohdentamisessa on huomioitava kalakantojen uhanalaisuus ja alkuperäisyys sekä saavutettavan poikastuotantoalueen koko ja rakentamisen sosiaalinen ja taloudellinen merkitys. Varsinkin usean perättäisen padon ohittamista vaativissa kohteissa on pystyttävä arvioimaan vaelluskalojen luonnollisen lisääntymiskierron onnistumisen mahdollisuudet.

Uhanalaisten kalalajien elvyttämistä tehostetaan kokonaisvaltaisilla ja lajikohtaisilla ohjelmilla. Nämä sisältävät kalatieratkaisujen lisäksi myös muita kalakantojen elvyttämiseen tähtääviä keinoja.

Lisätään yhteistyötä ja järjestetään rahoitusta

Vaelluskalojen palauttamisessa rakennettuihin vesistöihin tulee pyrkiä yhteistyöhön monien toimijoiden välillä.

Hankkeilla on yleensä laaja vaikutusalue, jonka toimijoilla on erilaisia tavoitteita. Näiden tavoitteiden yhteensovittamiseksi on välttämätöntä löytää toimijoiden välinen luottamus. Isoimmilla tai tärkeimmillä vaelluskalajoilla tulisi perustaa jokikohtainen vaelluskalaryhmä, jossa keskeiset intressi- ja sidosryhmät ovat edustettuina.

Strategian toteuttamiseksi etsitään innovatiivisia uusia kansallisia ja kansainvälisiä rahoitusmahdollisuuksia sekä hyödynnetään monipuolisesti olemassa olevia rahoituslähteitä, kuten maakuntien liittojen, kuntien ja elinkeinoelämän rahoitusmahdollisuuksia. Valtionhallinnon osalta kalatiestrategian toteutus tapahtuu valtiontalouden kehysten ja valtion talousarvioiden kehysten puitteissa eri rahoituslähteitä monipuolisesti yhdistäen, hyödyntäen ja uudelleen kohdentaen.

Suunnataan velvoitehoito tukemaan luontaista elinkiertoa

Kalatalousvelvoitteita ohjataan osaksi kestävästä vesistöjen ja kalakantojen hoitoa. Avainasemaan ovat nousseet erityisesti kalojen luonnonlisääntymistä tukevat toimenpiteet. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kalatiet, virtavesien kunnostaminen, emokalojen ylisiirrot ja erilaiset vaelluskalakantojen palauttamista edistävät seuranta- ja tarkkailuhankkeet.

Tavoite edellyttää muutoksia monissa jokivesistöissä sekä näiden vaelluskalakantojen syönnösalueilla erityisesti istutusvelvoitteisiin, mutta toisaalta myös kalastusjärjestelyihin.

Vesilain mukaan lupaviranomainen voi hakemuksesta muuttaa kalatalousvelvoitetta ja kalatalousmaksua koskevia määräyksiä, jos olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet.

Kehitetään vesistöjen säännöstelykäytäntöjä

Vesivoimalla on keskeinen rooli yhteiskunnan lyhytaikaisten sähkönkulutuksen vaihteluiden tasaajana. Vesitalousluvat Suomessa ovat pysyviä, mutta luvan määräyksiä voidaan tarkistaa, jos säännöstelystä aiheutuu esimerkiksi vesiympäristön tai vesien käytön kannalta huomattavia haitallisia vaikutuksia.

Säännöstelykäytäntöjen kehittämällä voidaan parantaa vaelluskalojen olosuhteita ja lisääntymismahdollisuuksia erityisesti pienissä ja keskisuurissa vesistöissä.

● Varmistetaan emokalojen määrä kalastuksen säätelyllä

Vaelluskalojen kestävä kalastuksen ja hoidon varmistaminen sekä kalojen kulun turvaaminen edellyttää monilta osin nykyistä tehokkaampia kalastuksensäätelytoimenpiteitä.

Elvytettävässä jokivesistössä ja vaelluskalakannan syönnösalueella toteutettavilla kalastuksen säätelytoimenpiteillä tulisi edesauttaa riittävän kalamäärän pääsyä kalateihin ja edelleen niiden lisääntymisalueille.

Keskeisiä säätelytoimenpiteitä ovat rauhoitusalueet ja -ajat, pyydystekninen säätely, sallittujen tai kiellettyjen pyyntimenetelmien määrittely sekä pyyntikiintiöt.

Ennen kalatiehankkeiden toteuttamista tulee laatia elvytyshanketta tukevat suunnitelmat kalastuksen järjestämiseksi vaelluskalakannan elinkierron kaikissa vaiheissa.

● Lisätään tutkimusta ja seurantaa

Kalateiden rakentamisen tulee perustua korkeatasoiseen tutkimustietoon vaelluskalakannan tilasta, lisääntymiskierron onnistumismahdollisuuksista sekä vesistön poikastuotantopotentiaalista. Tutkimustulosten avulla voidaan varmistaa, että rakennettava kalatie toimii mahdollisimman hyvin.

Kalateiden toimivuutta tulee seurata niiden rakentamisen jälkeen. Näin saadaan tietoa kalamäärästä ja lajistosta, mutta myös mahdollisista rakenteiden ja virtausten säätötarpeesta. Osaamisen ja tiedon karttuminen edesauttaa myös entistä parempien uusien kalateiden suunnittelua ja vanhojen kalateiden toimivuuden parantamista.

Kalateiden toimivuuden seuranta ja sen edellyttämä rahoitus sisällytetään kaikkiin uusiin kalatiehankkeisiin.

Sitoudutaan tarvittaviin tukitoimenpiteisiin

Vaelluskalakantojen elvyttämiseen tähtäävissä hankkeissa täytyy sitoutua myös tarvittaviin tukitoimiin.

Vaelluspoikasten laskeutuminen mereen tai järveen on turvattava. Luonnon lisääntymiskierron käynnistämiseksi voidaan tarvita tuki-istutuksia.

Tarvittaessa vesistöön valuma-alueelta tulevaa kuormitusta on vähennettävä mädin ja poikasten hyvälaatuisen elinympäristön turvaamiseksi.

Kalojen kutu- ja suojapaikkoja sekä poikastuotantoalueiden pinta-alaa voidaan lisätä kunnostamalla perattuja koskia.

Kalojen vaellusesteenä saattaa olla käyttötarkoituksensa menettäneitä myllypatoja tai vanhoja minivoimalaitoksia, jotka voitaisiin poistaa. Pohjapatoja ja siltarumpuja voitaisiin muuttaa sellaisiksi, että kalojen nousu niiden ohi on mahdollista.

Vaelluskaloistamme **meritaimen** ja **järvilohi** luokitellaan äärimmäisen uhanalaisiksi, **Perämeren lohi**, **vaellussiika**, **ankerias** ja **taimenen sisävesikannat** napapiirin eteläpuolella erittäin uhanalaisiksi. Vesistöjemme rakennusaste kotimaisen voimatalouden tarpeisiin on huomattavan korkea. Vesivoiman tuottamisesta huolimatta vesistöissämme halutaan säilyttää luonnonvaraisia vaelluskalakantoja. Vesienhoitotyön kehittämistarpeet nostivat esille kansallisen kalatiestrategian tarpeen. Kalatiestrategialla pyritään ohjaamaan kehitystä, jolla voidaan entistä paremmin sovittaa yhteen sekä vaelluskalakantojen säilyttämiseen että vesivoimatuotantoon liittyviä osittain vastakkaisia tavoitteita.